

„POMOCNE CZTERY ŁAPY”

Program własny zajęć z udziałem psa

Autor programu:

mgr Magdalena Witkowska

I WPROWADZENIE

Dogoterapia, zwana także kynoterapią, jest metodą wspomagającą proces rehabilitacji, terapii i rozwoju, w której wykorzystuje się obecność specjalnie wyselekcjonowanego i odpowiednio przygotowanego psa. Może mieć charakter rekreacyjny, terapeutyczny i edukacyjny. Jest to rodzaj pracy, który wspomaga szeroko rozumianą rehabilitację, stanowiąc uzupełnienie różnych działań terapeutyczno–edukacyjnych. Polega na wieloprofilowym usprawnianiu dzieci i młodzieży.

Dogoterapię dzielimy na:

- AAA (Animal Assisted Activity) – zajęcia z udziałem zwierząt
- AAT (Animal Assisted Therapy) – terapia z udziałem zwierząt
- AAE (Animal Assisted Education) – edukacja z udziałem zwierząt

Polskie Towarzystwo Kynoterapeutyczne zaproponowało polską terminologię form terapii:

Spotkanie z psem (SP) – zajęcia z psem w formie spontanicznej zabawy, które mają na celu stworzenie pozytywnego kontaktu pomiędzy uczestnikami, a psem. Zajęcia SP mają dostarczyć uczestnikom pozytywnego ładunku emocjonalnego, satysfakcji z obcowania z psem, przełamać lęki w kontaktach z otoczeniem, stymulować rozwój zmysłów i postrzegania oraz pozwolić oderwać się od otaczającej ich rzeczywistości. Mogą odbywać się w formie spotkań jednorazowych lub zajęć cyklicznych.

Edukacja z psem (EP) – zajęcia mają na celu usprawnienie sfery intelektualnej i poznawczej dziecka, co wymaga odpowiedniego przygotowania (scenariusza) oraz wiedzy i umiejętności osób prowadzących wykraczających poza ramy SP. Zajęcia zwykle odbywają się w przedszkolach i szkołach. Pies używany jako „pomoc naukowa”, motywuje do nauki i poprzez stworzenie przyjaźniejszych warunków zwiększa możliwości przyswojenia wiedzy. Dziecko chętniej zapamiętuje treści, których bohaterem jest jego nowy przyjaciel – pies. EP pomaga również dzieciom o obniżonej percepcji lub niechętnych (z różnych powodów) do przyswajania wiedzy i przebywania w szkole. Zajęcia prowadzone są w grupach (klasach) lub indywidualnie.

Terapia z psem (TP) – jest to zestaw ćwiczeń ukierunkowanych na konkretny, zaplanowany przez terapeutę cel rehabilitacyjny, do których układana jest metodyka, w porozumieniu z rehabilitantem lub lekarzem prowadzącym. Charakteryzuje się indywidualnym podejściem do każdego uczestnika, jego możliwości i potrzeb. TP jest w pełni dokumentowana, co pozwala na okresowe sprawdzenie skuteczności i doboru metod. TP jest systemem rozwijalnym tzn. w miarę postępów w rehabilitacji stosujemy stopniowanie trudności. Najkorzystniejszą formą TP są zajęcia indywidualne lub w bardzo małych grupach (zwykle nie więcej niż 3 osoby).

II CHARAKTERYSTYKA PROGRAMU

Program został opracowany głównie z myślą o wychowankach Specjalnego Ośrodka Szkolno–Wychowawczego w Tanowie. Ma on charakter otwarty, można go modyfikować i dostosowywać do możliwości dzieci objętych zajęciami rewalidacyjnymi z udziałem psa. Powstał pod wpływem moich wieloletnich przemyśleń i doświadczeń. Realizacja programu pozwoli uatrakcyjnić zajęcia, poszerzyć ofertę edukacyjną placówki. Pomoże dzieciom pokonać lęki, jak również połączyć naukę, rewalidację i zabawę.

W czasie zajęć wykorzystana zostanie spontaniczność i radość psa, pozwalająca dzieciom odczuć satysfakcję z wykonywanych zadań, motywując ich do podejmowania nowych działań terapeutyczno- edukacyjnych.

W zajęciach prowadzonych przez dogoterapeutę udział weźmie odpowiednio przygotowany pies. Wykorzystane zostaną własnoręcznie przygotowane pomoce dydaktyczne oraz inne ogólnodostępne do pracy z psem rekwizyty.

III CELE PROGRAMU

- rozwijanie funkcji psychomotorycznych, usprawnianie, kompensacja zaburzonych funkcji:
- ćwiczenie koncentracji uwagi
- usprawnianie koordynacji wzrokowo – ruchowej
- wzbogacanie zasobu słownictwa
- rozwijanie percepcji słuchowej i koordynacji słuchowo – wzrokowo - ruchowej
- stymulowanie ogólnego rozwoju dziecka
- doskonalenie nabytych umiejętności i utrwalenie nowych poprzez wykorzystanie motywującej obecności psa
- poznanie zasad bezpiecznego postępowania z psem:
- prawidłowych zachowań podczas zabaw i ćwiczeń z zakresu dogoterapii
- zachowań w stosunku do obcych i znajomych psów
- zachowań w sytuacji zagrożenia
- nabywanie umiejętności opiekowania się i komunikowania z psem (w tym zapoznanie się z sygnałami uspokajającymi wysyłanymi przez psy)
- rozwijanie wrażliwości i empatii
- prowokowanie do podjęcia aktywności podczas zajęć
- budowanie poczucia własnej wartości i pewności siebie

IV TREŚCI NAUCZANIA

Treści programowe opierają się głównie na następującym obszarze pracy terapeutyczno – stymulacyjnej:

- zabawy i ćwiczenia zmierzające do wzajemnego poznania się (dziecko - pies)
- zabawy i ćwiczenia rozwijające i usprawniające funkcje percepcyjne:
  - percepcję wzrokową i koordynację wzrokowo – ruchową
  - koordynację słuchowo – ruchową
  - percepcję i pamięć słuchową
  - mowę i myślenie
- zabawy i ćwiczenia w zakresie sprawności motorycznej:
  - doświadczenie przez dziecko świadomości własnego ciała
  - kształtowanie ogólnej koordynacji ruchów

- wyczuwanie ciała (swojego i psa)
- wykonywanie zadań ruchowych
- kształtowanie i kontrolowanie ruchów rąk i palców, doskonalenie chwytu
- doskonalenie umiejętności manipulowania przedmiotami
- rozwijanie koordynacji obu rąk
- zabawy i ćwiczenia zmysłowe
(dostarczanie bodźców pobudzających i aktywizujących zmysły dziecka)

V PROCEDURY OSIĄGANIA CELÓW

Prowadzenie zajęć edukacyjno - terapeutycznych z udziałem psa wymaga od nauczyciela dużo samozaparcia i ciągłego poszukiwania nowych, ciekawych sposobów dotarcia do dziecka. Potrzebna jest umiejętność właściwego wykorzystania psa, tak by jego obecność zachęciła dziecko do podejmowania działań edukacyjnych. Podczas zajęć z udziałem psa wykorzystane zostaną różnorodne metody i formy pracy, prowadzące do kształtowania u dzieci chęci zdobywania nowych doświadczeń czy otwartości na podjęte przez nauczyciela działania edukacyjno–terapeutyczne. U niektórych dzieci zajęcia z pewnością przełamają lęk przed zwierzętami, jak również wyposażą uczestników zajęć w wiedzę z zakresu bezpiecznego kontaktu z psem.

Duży wybór metod, jakie oferuje metodyka wychowania przedszkolnego, kształcenia specjalnego czy terapii pedagogicznej pozwoli zaplanować zajęcia uwzględniające indywidualne potrzeby dziecka. Zastosowane zostaną różnego rodzaju formy pracy, które urozmaicą, a jednocześnie wzbogacą podjęte działania. Będą to m.in.: zabawy i ćwiczenia manualne oraz grafomotoryczne, muzyczne i plastyczne, ćwiczenia relaksacyjne i inne, rozwijające funkcje poznawcze i percepcyjne.

Początkowo będą to zajęcia z zakresu „spotkania z psem”, a następnie przerodzą się w zajęcia typu „edukacja z psem” i „terapia z psem”.

VI PRZEWIDYWANE OSIĄGNIĘCIA

Uczniowie uczestniczący w zajęciach rewalidacyjnych z udziałem psa powinni:

- nabrać pewności siebie
- być bardziej otwarci na działania terapeutyczno - edukacyjne
- przejawiać aktywność i zainteresowanie proponowanymi zadaniami
- wyrazić radość z przebywania z psem
- znać zasady bezpiecznego kontaktu z psem i opieki nad nim
- na bieżąco zdobywać nowe umiejętności

VII WARUNKI REALIZACJI PROGRAMU

Zajęcia prowadzone będą indywidualnie lub w małych grupach, w odpowiednio przygotowanej do tego sali lekcyjnej. W czasie spotkań dzieciom towarzyszyć będzie pies, typowanej do dogoterapii rasy cavalier king charles spaniel, przygotowywany do egzaminu na psa terapeutycznego i będący własnością terapeuty. Zastosowane zostaną pomoce dydaktyczne dostępne na rynku oraz własnoręcznie wykonane przez nauczyciela rekwizyty, plansze, ilustracje i gry edukacyjne.

Wykorzystane zostaną wszystkie rodzaje działań dogoterapeutycznych: spotkanie, edukacja i terapia, które umożliwią nawiązanie przyjaźni i zdobycie bezwarunkowo akceptującego towarzysza, jak również pomogą dzieciom przywrócić radość, motywację

i wiarę we własne siły. Uczniowie będą wspomagani w zdobywaniu nowych doświadczeń i umiejętności. Planowanie zajęć będzie opierało się na dokładnym poznaniu dziecka oraz na współpracy z innymi terapeutami: logopeda, rehabilitant, terapeuta SI.

VIII EWALUACJA PROGRAMU

Analiza realizacji programu będzie odbywać się dwa razy w roku, by pomóc ocenić skuteczność stosowanych metod i form pracy oraz stwierdzić czy założone cele programu zostały zrealizowane. Pozwoli ona ocenić czy podjęte działania są właściwe, atrakcyjne i przydatne w pracy z dzieckiem. Cenne w ewaluacji będą rozmowy z innymi terapeutami, ich spostrzeżenia oraz zgłaszane uwagi, a także ocena wspólnie podjętych działań, zaplanowanych do zrealizowania w indywidualnym programie edukacyjno-terapeutycznym danego dziecka.

IX PRZYKŁADOWY SCENARIUSZ ZAJĘĆ WSTĘPNYCH

Temat: „Poznajmy się – zabawy z psem”

Cele ogólne zajęć:

- poznanie zasad zachowania się podczas wizyty psa na zajęciach
- integracja dzieci z psem
- usuwanie lęków i napięć związanych z kontaktem z psem
- budowanie pozytywnych relacji
- wdrożenie do bezpiecznego kontaktu z psem

Cele operacyjne:

- dziecko rozumie ustalone zasady
- dziecko podejmuje próby współdziałania z nauczycielem i psem
- dziecko wyraża swoje emocje

Metody:

- aktywizujące
- pokaz, obserwacja
- dyskusja

Środki dydaktyczne:

- ilustracje, puzzle
- smakołyki dla psa
- gitara

Przebieg:

- przedstawienie psa i przeprowadzenie indywidualnych czynności zapoznawczych psa z dziećmi (głaskanie, wymawianie imienia psa, podawanie smakołyków)
- oglądanie ilustracji, rozmowa kierowana na temat ich treści („co to za zwierzę?”, „jakie części ciała ma pies?”)
- ułożenie puzzli (przedstawiających rysunek psa)

- zaśpiewanie krótkiej piosenki:
„Kółko, kwadrat, trójkąt, kreska
narysuję tutaj pieska.
Narysuję kółko, narysuję dwa
i już piesek oczka ma”
- rozmowa kierowana na temat bezpiecznego zachowywania się, gdy w pobliżu jest obcy pies
- czynności końcowe: pożegnanie z psem (przypomnienie imienia psa, głaskanie, podanie smakołyków – przypomnienie o sposobie ich podawania)

Bibliografia:

1. A. Franczyk, K. Krajewska, J. Skorupa; *Baw się poprzez animaloterapię*, Kraków 2012, wydawnictwo Impuls
2. J. Fenel, *Zapomniany język psów w praktyce*, Łódź 2008, wydawnictwo Galaktyka
3. B. Kulisiewicz; *Dogoterapia we wspomaganiu i usprawnianiu techniki czytania*, Kraków 2014, wydawnictwo Impuls
4. B. Kulisiewicz, *Witaj piesku! Dogoterapia we wspomaganiu rozwoju dzieci o specjalnych potrzebach edukacyjnych*, Kraków 2014, wydawnictwo Impuls
5. B. Waldoch, *Pozytywne szkolenie psów*, Lublin 2014, wydawnictwo Werset
6. www.dogoterapia.org.pl
7. www.zwierzeprzyjacielemdziecka.blogspot.com